

ACEMHÖYÜK ERKEN TUNÇ ÇAĞI III BOYAZ BEZEKLİ SERAMİK GRUPLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

AN OVERVIEW OF ACEMHÖYÜK EARLY BRONZE AGE III PAINTED POTTERY GROUPS

Tuğçe ŞENER

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü
tugcesener@nevsehir.edu.tr
ORCID No: 0000-0002-6977-3955

ÖZET

Geliş Tarihi:

03.11.2022

Kabul Tarihi:

26.03.2022

Yayın Tarihi:

31.03.2022

Anahtar Kelimeler

Acemhöyük, Erken Tunç Çağı, Seramik, Boya Bezekli Seramik

Keywords

Acemhöyük, Early Bronze Age, Ceramic, Painted Pottery

Erken Tunç Çağı III (MÖ 2450-2000) Anadolu toplumlarının kültür, ekonomi, teknoloji gibi alanlara yayılan yenilikler tarafından etkilendiği hareketli bir döneme işaret etmektedir. Orta Anadolu Bölgesi'nin anahtar Erken Tunç Çağı III yerleşimleri arasında yer alan Alishar, Kültepe gibi merkezler bakıldığında, boyalı bezekli seramiklerin dönem boyunca yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Adı geçen yerleşimlerde tanımlanan tablonun bölgenin diğer yerleşimleri için de geçerli olduğunu ifade etmek mümkün görünmektedir.

Acemhöyük, Orta Anadolu Bölgesi'nin en büyük höyüklerinden biridir. Acemhöyük'te yürütülen arkeolojik araştırmalar, kentin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda yerel bir krallık merkezi olduğunu göstermektedir. MÖ III. binyıl tabakalarında yapılan kazılar ile Erken Tunç Çağı seramik gruplarının tanımlanması mümkün olmuştur. Seramik analizi yerleşimde boya bezekli seramiğin Erken Tunç Çağı III tabakaları (XI-V) boyunca, Alishar ve Kültepe örneklerinde görüldüğü gibi yaygın bir şekilde kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu çalışmada, Acemhöyük Erken Tunç Çağı III tabakalarında bulunan bir grup boya bezekli seramik, teknik özelliklerine göre gruplara ayrılmış ve çağdaş yerleşimlerde bulunan benzer örneklerle karşılaştırılmıştır. Değerlendirme, Acemhöyük boya bezekli Erken Tunç Çağı III seramiğinin çağdaş boya bezekli seramikle ilişkili olduğuna işaret etmiştir. Ancak bazı gruplarda tespit edilen teknik farklılıklar yerel bir geleneğin söz konusu olduğunu ortaya koymuştur.

ABSTRACT

The Early Bronze III (2450-2000 BC) signifies a formative and dynamic period that influenced deeply Anatolian societies through innovations appeared in cultural, economical and technological spheres. Various painted wares were widely used during this period at the sites of key importance like Alishar and Kültepe for the Central Anatolian Early Bronze Age III. This observation seems broadly valid for other sites located in the same region.

Acemhöyük is one of the largest mounds of Central Anatolia. Archaeological investigations held at Acemhöyük indicated the site was the capital city of a local kingdom during the Assyrian Trading Colonies Period. Archaeological excavations implemented at the 3rd millennium BC levels of the site provided information about general characteristics of the settlement together with the Early Bronze Age ware groups. Analysis of the ware groups indicated that painted ware types were widely in use during the Early Bronze Age III Period (levels XI-V) like Alishar and Kültepe. A group of painted sherds from the Early Bronze Age III levels of Acemhöyük presented in this paper. For the analysis, they were classified according to their technical characteristics and compared with similar samples from contemporaneous sites. This analysis suggested that the painted Early Bronze Age III sherds from Acemhöyük are related with some of the contemporaneous ware groups. But significant technical differences recognized in some ware groups suggest a local tradition for the site.

DOI: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/neysosbilen/article/1018540>

Atıf/Cite as: Şener, T. (2022). Acemhöyük erken tunç çağı III boyaz bezekli seramik grupları üzerine bir değerlendirme. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1),488-502.

¹ Bu makale Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı'nda devam etmekte olan "Yeni Veriler Işığında Orta Anadolu Bölgesi MÖ 3. Binin Sonu-2. Binin Başlangıç Evresi Seramiği" adlı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

Giriş

Tuz gölünün hemen güneyinde, Aksaray Ovası'nı oluşturan alüvyon yelpazesinin merkezinde yer alan Acemhöyük, Erken Tunç Çağı (MÖ 3000-2000) ve Asur Ticaret Kolonileri Çağı (MÖ 2000-1700) boyunca Aksaray çevresinin merkezi yerleşimidir (Fig. 2). Kuzey-güney yönünde yaklaşık 600 m, doğu-batı yönünde ise 700 m uzunluğa ulaşan ölçüleriyle Acemhöyük Anadolu'nun en büyük höyüklerinden biridir (Fig. 3). 1962 yılından itibaren hemen hemen aralıksız sürdürülen kazılar, yerleşimin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda Orta Anadolu'nun krallık merkezlerinden olduğuna işaret etmiştir. Bu nedenle de kenttin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'ndaki ismi en fazla tartışılan konulardan biri haline gelmiştir². MÖ II. binyılın başlarına tarihlenen anıtsal yapılar ve zengin buluntularıyla göze batan kenttin Erken Tunç Çağı'ndaki kültürel gelişimi zamanla araştırılması gereken bir konu haline gelmiş ve bu amaçla höyüğün farklı yerlerinde kazı çalışmaları yürütülmeye başlanmıştır³. Erken Tunç Çağı'na odaklanan çalışmaların en kapsamlısı, Sarıkaya Sarayı'nın hemen güneyindeki yamaçta yürütülmüştür (Fig. 4 ve 5)⁴.

Acemhöyük güney yamacından elde edilen arkeolojik veriler, kenttin MÖ III. binyılın ortalarından itibaren hızla gelişmeye başladığına işaret etmiştir. Bu dönemden itibaren çeşitli yıkım olayları yaşayan kent, kültürel ve ekonomik anlamda kalıcı bir kesintiye uğramadan büyümeye devam ederek ve Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın krallık merkezlerinden biri haline gelmiştir. Acemhöyük'ün MÖ III. binyılın ortalarından itibaren sergilediği kültürel yapı, aynı dönemde Anadolu'nun büyük bir bölümünde etkilerini hissettiren sosyoekonomik gelişmelerle uyumlu bir görünüm sunmuştur. Maden ekonomisinin hızla yaygınlaştığı, gelişkin savunma sistemlerine sahip kentlerin ortaya çıkışı ile aynı zamanda görülmeye başlayan söz konusu gelişmeler farklı alanlara yayılan yenilikleri beraberinde getirmiştir.

Höyüğün güney yamacında yapılan kazılarında, yerleşimin kültürel gelişiminin tanımlanmasına yardım eden farklı niteliklere sahip seramik gruplarıyla karşılaşmıştır. XII-V. tabakalara ait farklı kontekstlerde açığa çıkarılan seramiğin çoğunluğu yerel nitelikli örneklerden oluşmaktadır. Ancak söz konusu tabakalarda ele geçen ve Acemhöyük'ün uzak kültür bölgeleriyle bağlantılarını gösteren seramiğin sayısı da az değildir⁵. Orta Anadolu Bölgesi Erken Tunç Çağı III (MÖ 2450-2000) kültürlerinde kendine özgü bir yer tutan ve bölgede yaygın bir şekilde karşılaşılan farklı tiplerdeki boya bezekli seramikler, Acemhöyük'te değişen oranlarda temsil edilmektedir. Bunlar arasında yer alan ve Kızılırmak Kavsi ile yakın çevresinde yaygın bir şekilde karşılaşılan Intermediate ve Alishar III gibi boya bezekli seramikler yerleşimde sınırlı miktarda temsil edilirken, Acemhöyük'ün bulunduğu bölgeye özgü örnekler ise oldukça yoğundur. Bu çalışmada, Acemhöyük'te farklı tabakalarında 2015-2020 yılları arasında bulunan bir grup boya bezekli seramik ele alınmış ve bunların Orta Anadolu Bölgesi Erken Tunç Çağı III seramik gelenekleriyle bağlantıları değerlendirilmiştir. Bunun için öncelikle söz konusu seramik buluntularının ortaya çıkarıldığı güney yamacı Erken Tunç Çağı tabakalarına ait mimari kalıntılar kısaca tanıtılmıştır. Çalışmanın devamında, bu tabakalardan ele geçen boya bezekli seramikler hamur, yüzey ve diğer teknik özelliklerine göre sınıflandırılarak kap formları tartışılmış benzer örneklerle karşılaştırılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise bu seramiklerin Orta Anadolu Bölgesi Erken Tunç Çağı III boya bezekli seramik türleriyle bağlantıları ele alınmış ve Acemhöyük'ün bölge içindeki kültürel konumuna değinilmiştir.

Erken Tunç Çağı'nda Acemhöyük

Acemhöyük'te günümüze kadar sürdürülen çalışmalar, kenttin Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda sahip olduğu ekonomik, ticari ve siyasal merkez konumuna birdenbire yükselmediğine işaret etmektedir. Güney yamaçta sürdürülen çalışmalar, bu yöndeki gelişmelerin temelini MÖ III. binyılın ikinci yarısında atıldığına işaret etmektedir. Güney yamaç çalışmaları, Acemhöyük'ün şimdilik tespit edilen en eski yerleşimini oluşturan XII. tabakanın Erken Tunç Çağı II sonlarına tarihlendiğini ortaya koymuştur. Sınırlı bir alanda araştırılan ve birkaç kerpiç duvar kalıntısı ile temsil edilen bu tabakanın üzerinde, yerleşim dokusu ve mimari açıdan daha geniş bir alanda araştırılabilen XI. tabaka yer almaktadır. Anıtsal bir sur sistemi ile çevrelendiği belirlenen XI. tabaka kazıları savunma sisteminin açığa çıkarılmasına yönelik olarak sürdürülmüştür⁶. Ortalama genişliği 6 m civarındaki kerpiç surun korunan yüksekliğinin yer yer 4 metreye ulaştığı tespit edilmiştir. Erken Tunç Çağı III

² Kemiş, 2018: 64.

³ Kemiş, 2018: 64.

⁴ Kemiş, 2018: 64.

⁵ Kemiş, 2018: 71.

⁶ Kemiş ve Öztan, 2020: 147.

başlarına tarihlendirilen XI. tabakaya ait yapıların savunma sisteminin kuzeyinde sur duvarına bağlanacak şekilde inşa edildikleri görülmüştür. Sura bağlanan XI. tabaka mekânlarının iç düzenlemeleri ve mekânlardan ele geçen buluntular, söz konusu yapıların konut nitelikli olduğunu ortaya koymuştur. XI. tabakanın bir diğer dikkat çekici özelliği yerleşimin yıkımla sonlanmış olmasıdır. Sur çevresinde ve XI. tabaka yapılarında görülen yoğun yıkım dolguları ile bu dolgularda bulunan yaklaşık 1500 adet sapan tanesi savaş izleri şeklinde değerlendirilmiştir⁷.

Yıkım tabakasının hemen üstünde yer alan X. tabakada, savunma sisteminin kullanım dışı bırakıldığı doğrudan sur üzerine inşa edilen yapılardan anlaşılmıştır. X. tabaka yerleşim düzeninin bitişik düzende inşa edilen ve bir yay çizerek uzanan mekânlar tarafından belirlendiği görülmüştür (Fig. 4). X. tabakanın hemen üzerinde yer alan IX. tabaka yerleşiminde, diğer yerleşim tabakalardan farklı olarak yapıların taş temel kullanılarak inşa edilmiştir⁸. X. tabakaya benzer bir şekilde bitişik düzende inşa edilmiş yapıların açığa çıkarıldığı bu tabakanın en dikkat çekici binası 13x6,5 m ölçülerindeki dikdörtgen planlı yapıdır. Acemhöyük güney yamaç kazı alanının batısında, ZA/51-52 ve AB/50-52 açmalarında gerçekleştirilen çalışmalar VIII. tabakaya ait iyi korunmuş yapıların ortaya çıkarılmasını sağlamıştır⁹. Bu tabakadaki tespit edilen yapıların ahşap dikmelerle desteklendiği ve X. tabakadan itibaren görülen radyal yerleşim planının bu tabakada da sürdürüldüğü belirlenmiştir. VIII. tabakanın Erken Tunç Çağı IIIA (MÖ 2450-2150) sonlarına tarihlenebileceği öngörülmektedir¹⁰.

Acemhöyük'te Erken Tunç Çağı IIIB Dönemi'ne (MÖ 2150-2000) tarihlendirilen VII, VI ve V. tabakalar büyük ölçüde modern yerleşimlerin tahribatına maruz kalmıştır. Ancak söz konusu tabakalara ait yapılar, güney yamaç kazı alanının batısında tabaka düzeni içerisinde, nispeten iyi korunmuş vaziyette tespit edilebilmiştir (Fig. 5). Kerpiç yapılardan ele geçen küçük buluntular ve çanak çömlekler, bu tabakaların Orta Anadolu genelinde siyasal, kültürel ve ekonomik bir dönüşümün yaşanmaya başladığı MÖ III. binyılın son yüzyıllarına tarihlenmesi gerektiğine işaret etmiştir. Her ne kadar mimari veriler daha erken tabakalara oranla kısıtlı da olsa, bu tabakalardan bulunan seramiğin dönemin tüm karakteristik özelliklerini yansıttığını ifade etmek mümkündür.

Acemhöyük Erken Tunç Çağı III Boya Bezekli Seramik Grupları

Erken Tunç Çağı tabakalarında günümüze kadar yürütülen kazılar, Acemhöyük'ün MÖ III. binyılın ikinci yarısı boyunca sergilediği seramik gelişim tablosunun ana hatlarıyla kavranmasına olanak sağlamıştır. Söz konusu tablo, dönemin en erken tabakasından en geç tabakasının sonuna kadar boya bezekli seramiklerin Acemhöyük'te dikkat çekici bir ağırlığa sahip olduğuna işaret etmektedir¹¹. Erken Tunç Çağı'nın en eski tabakalarında (XII-X), Orta Anadolu'nun güney bölgelerinin tipik boya bezekli seramiği denilebilecek metalik seramik ağırlığını hissettirirken, X. tabakadan itibaren yeni tipte boya bezekli seramiklerin repertuara katıldığı görülmektedir¹². Bu çalışmada üzerinde durulmayan Orta Anadolu metalik seramiğinin yerleşimin güneyli karakterine vurgu yaptığı ifade edilebilir. Sayıları X. tabakadan itibaren keskin bir şekilde artan yeni tipteki boya bezekli seramikleri bant bezekli seramik, Konya-Aksaray Yöresi Seramiği, Intermediate Seramiği ve Alışar III Seramiği şeklinde dört gruba ayırmak mümkündür. Bu doğrultuda, burada değerlendirilen seramiklerden 18 örnek bant bezekli, 16 örnek Konya-Aksaray yöresi, 4 örnek Intermediate, 5 örnek Alışar III seramiği şeklinde sınıflandırılmış ve bu grupların genel özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Bant Bezekli (Hareli) Seramik

İlk olarak Nimet Özgüç¹³ tarafından tanımlanan ve "Hareli Seramik" şeklinde adlandırılan bant bezekli seramik grubuna ait kapların yüzeyleri açık kırmızımsı kahverengi ve açık kahverengi astarlıdır. Bu grubun en karakteristik özelliği, açık ve kapalı formların ağız kenarlarının iç ve dış kısımlarıyla kapalı kapların gövdelerinde rastlanan geniş boya bantlardır (Fig. 6). Yaygın bezeme renkleri kırmızı, kahverengi ve kırmızımsı kahverengidir. Nadiren gri ve siyah bant bezemelere de rastlanabilmektedir. İyi artıtlmış hamurlarda az miktarda kum, kireç, taşçık ve mika gözlenmiştir.

⁷ Kamış ve Öztan, 2020: 149.

⁸ Kamış ve Öztan, 2020: 148.

⁹ Kamış ve Öztan, 2020: 148.

¹⁰ Kamış, 2020: Fig. 14.

¹¹ Acemhöyük güney yamacında 1975-1982 yılları arasında çıkarılan Erken Tunç Çağı seramiklerini doktora tezi kapsamında değerlendiren Yalçın Kamış'a göre tüm malzemenin % 24'ünü çeşitli gruplara dağılan boya bezekli örnekler oluşturmaktadır. Kamış, 2012: grafik 2.

¹² Kamış, 2018: 68.

¹³ N. Özgüç, 1990: 71.

Bant bezekli Seramikler, Acemhöyük'te ilk olarak XI. tabakada birkaç örnekle ortaya çıkmıştır¹⁴. Büyük bir bölümü çarkta biçimlendirmiş örneklerin çoğunlukla çanak ve çömlek formlarında yoğunlaştığı belirlenmiştir (Fig. 10-13). X. tabakadan itibaren sayıları giderek artan bant bezekli seramikler, VIII. tabakadan itibaren azalmaya başlamış olsa da Erken Tunç Çağı'nın sonuna kadar kullanımda kalmıştır. Bant bezekli seramiklerin Orta Anadolu Bölgesi'ndeki yayılımı konusundaki bilgilerimiz henüz istenilen seviyede değildir. Acemhöyük buluntuları dışında, bant bezekli seramiklerin az sayıda örneği Topakhöyük Erken Tunç Çağı III tabakalarında ele geçmiştir¹⁵.

Konya-Aksaray Yöresi Seramiği

İlk olarak James Mellaart'ın Anadolu'nun güney kesimlerinde gerçekleştirdiği geniş kapsamlı yüzey araştırmaları sırasında fark edilen Konya-Aksaray yöresi boya bezekli seramiği bölgenin iki büyük kenti konumundaki Acemhöyük ve Konya-Karahöyük'te yoğun bir şekilde temsil edilmektedir¹⁶. Her iki yerleşimde açığa çıkarılan bu tipteki boya bezekli seramikler, motif benzerlikleri nedeniyle Kayseri-Yozgat çevrelerinde yaygın görülen Intermediate seramiğiyle ilişkilendirilmiştir¹⁷. Büyük bir bölümü çarkta biçimlendirildiği görülen bu tipteki boya bezekli seramiklerin Acemhöyük'te IX. tabakada ortaya çıktığı bilinmektedir. Genellikle iyi arıtılmış hamurlar az taşçık, kum ve mika katkılıdır. Yüzeyler çoğunlukla açık kahverengi, açık kırmızı kahverengi veya krem rengi astarlıdır. Kapların yüzeyleri mat kırmızı, koyu kırmızı, kahvemsî kırmızı, gri ve siyah renkli olabilen bezeklerle süslenmiştir. Bezeme repertuarı, kapların ağız kenarlarında görülen kalın bantlar, içleri kafes motifli üçgenler, iç içe açılar, kafes motifleri, paralel çizgiler gibi nispeten basit sayılabilecek geometrik öğeleri içermektedir (Fig. 7). Acemhöyük'te söz konusu motiflerin boya bezeklerle sınırlı kalmadığı, çeşitli kapların yüzeylerinde çizi bezeme yoluyla oluşturulmuş aynı tarz motiflere rastlanmasından anlaşılmaktadır (Fig. 13.8-9). Acemhöyük'te bulunan bu tarzdaki boya bezekli seramikler, çeşitli tiplerdeki çanak ve çömlek formlarında yoğunlaşmaktadır (Fig. 13-14).

Anadolu'nun güney bölümlerinde geniş bir alanda rastlanan bu tipteki boya bezekli seramikler, Mellaart tarafından Kapadokya boyalılarına benzetilmiştir¹⁸. Winfried Orthmann bu grubun Güney Platosu'nda görülen yerel bir boyalı seramik grubu olabileceğini ifade etmiştir¹⁹. Yalçın Kamış²⁰ ise Acemhöyük'te görülen bu boyalı seramik grubu için Konya Ovası Boyalı Seramiği terimini kullanmıştır. Motif özellikleri itibarıyla Intermediate seramiğiyle benzeşen ancak çark yapımı olan, hamur nitelikleri gibi teknik özelliklerle farklılaşan bu seramikleri benzer bir geleneği paylaşan ancak kendine has özellikleri ağır basan farklı bir seramik grubu olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Konya-Aksaray yöresi boya bezekli seramiği şeklinde tanımladığımız seramik grubu şimdilik sınırlı sayıda yerleşimden bilinmektedir. Bu seramiğin çok yoğun temsil edildiği Acemhöyük ve Konya-Karahöyük dışında, bu tarz seramiğin Ovaören Topakhöyük ve Kırşehir Yassıhöyük'te çağdaş tabakalarda açığa çıkarıldığı bilinmektedir²¹. Bunların yanı sıra, Karaman Eminler Höyük'te bu gruba benzer yüzey buluntusu örnekler rastlanmıştır²². Ankara Çayyolu Höyük'te yapılan çalışmalarda bulunan boyalı seramik örnekleri Acemhöyük'te bulunan seramikler ile ilişkilendirilmiş ve aynı gruba dahil edilmiştir²³.

Intermediate Seramiği

Orta Anadolu Bölgesi'nde Kızılırmak yayının içinde ve yakın çevresinde yaygın bir şekilde karşılaşılan Intermediate seramiği ilk olarak Alishar Höyük'te tanımlanmıştır²⁴. Bu seramik grubu, elde biçimlendirilmiş, genellikle iyi arıtılmış, az kum katkılı, kapları içermektedir. Astarlı ve perdahlı yüzeylerde, kırmızı kahve, koyu kahve,

¹⁴ Kamış, 2018: 66.

¹⁵ Şenyurt vd., 2014: 68.

¹⁶ Mellaart, 1958: 323; Kamış, 2017: 169.

¹⁷ N.Özgüç, 1968: 28; N.Özgüç, 1990: 71.

¹⁸ Mellaart, 1958: 323.

¹⁹ Orthmann, 1963: 77.

²⁰ Kamış, 2012: 46; Kamış, 2018: 68.

²¹ Şenyurt vd. 2014, 68 ve M. Omura, 2016: 43.

²² Kamış, 2019: Fig. 17-8.

²³ Bertram ve İlgezdi-Bertram, 2020: 68.

²⁴ von der Osten, 1937: 236.

morumsu kırmızı ya da siyah tonlarında boya bezekler görülmektedir. Bezemeler düz çizgiler ve bu çizgilerin meydana getirdiği kombine motiflerden oluşmaktadır.

Acemhöyük'te IX. tabakadan itibaren görülmeye başlayan Intermediate seramik örneklerinin sayısı çok azdır (Fig. 8; Fig. 12.3-4; Fig. 13.7; Fig. 15.5). Kültepe, Alishar Höyük gibi önemli Erken Tunç Çağı merkezlerinde yoğun bir şekilde temsil edilen bu seramik grubuna ait örnekler Acemhöyük'te eser miktarda rastlanması, yerleşimin farklı bir kültür bölgesinde yer almasıyla açıklanabilir. Bu nedenle, Acemhöyük'te bulunan az sayıdaki örneği bu seramik grubunun yaygın görüldüğü bölgeyle kurulan bağlantılar neticesinde yerleşime dışarıdan getirilen örnekler şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Alışar III Seramiği

Orta Anadolu Bölgesi'nde Intermediate seramiğine benzer bir yayılım tablosu sergileyen Alishar III seramiği ilk olarak adını aldığı yerleşimde tanımlanmıştır²⁵. El yapımı Alishar III seramiklerinin hamurları Intermediate seramiğine oranla daha kaba niteliklidir. Hamurlar bitkisel ve taşçık katkılı olup, kap yüzeylerinde kahverengi ve koyu kahverengi boylarla oluşturulmuş geometrik nitelikli motifler göze çarpar. Erken Tunç Çağı'nın sonlarında Orta Anadolu'da geniş bir alana yayılan Alishar III seramiği, Acemhöyük'te sınırlı bir miktarda örnekle temsil edilmektedir. Acemhöyük'te VI. tabakadan itibaren görülmeye başlayan bu gruba ait seramikler, V. tabakada da az sayıda bulunur ve Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'nde kullanımdan kalkar²⁶.

Orta Anadolu Bölgesi'nde Erken Tunç Çağı III'te karşılaşılan boya bezekli seramik gruplarından biri olan Intermediate seramiği Kültepe, Alishar gibi dönemin anahtar yerleşimlerinde yerini Alishar III seramiğine bırakmıştır. Ancak bu tablonun Acemhöyük'te daha farklı bir yönde gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Intermediate seramiği ile çağdaş bir zaman aralığında kullanılmaya başlayan Konya-Aksaray Yöresi Seramiği, Acemhöyük'te Erken Tunç Çağı III tabakaları boyunca görülmeye devam etmiş ve Alishar III seramiği çok tercih edilmemiştir. Acemhöyük'te az sayıda örneği bulunan (Fig. 13.10; Fig. 15.1-4) önemli ölçüde ayrışan Alishar III seramiğinin yerleşime dışarıdan getirildiğini düşünmek akla yatkın görünmektedir. Acemhöyük'te şimdiye kadar bulunan Alishar III örnekleri çanak, fincan, maşrapa ve çömlek formlarına ait parçaları içermektedir.

Kap Formları

Bu çalışma kapsamında değerlendirilen boya bezekli seramik örneklerinin büyük bir bölümünü çeşitli tiplerdeki çanak ve çömlek formları oluşturmaktadır. Bunların dışında az sayıda fincan ve maşrapa örneği ele alınmıştır (Fig. 13.8-10). Öncelikle ana form özelliklerine göre ayrıştırılan seramikler, tipolojik olarak sınıflandırılmış ve benzer örneklerle karşılaştırılarak aşağıda kısaca değerlendirilmiştir.

Çanaklar

Farklı seramik gruplarının özelliklerini sergileyen çanaklar, elde veya çarkta biçimlendirilmiş örnekleri içermektedir. Biçimsel özelliklerine göre beş farklı tipe ayrılarak aşağıda ele alınmıştır.

Tip 1 olarak tanımlanan tek çanak, düz dipli, küresel gövdeli ve basit ağız kenarlıdır (Fig. 10.1). Çark yapımı çanağın ağız kenarı dışında koyu kırmızimsı gri bant bezeme, iç yüzeyinde ise aynı renk boyadan geniş bantlarla oluşturulmuş haç motifi dikkati çekmektedir. Acemhöyük'te IX. tabakada ele geçen örneğin hamur özellikleri ve yapım tekniği bant bezekli seramiklerle uyumludur. Biçim ve bezeme özellikleri açısından ele alındığında, bu çanağın en yakın benzerlerini Mellaart'ın yüzey araştırmalarında bulunmuştur²⁷. Ortakaraviran, Seyetihan ve Maltepe höyüklerinde bulunan haç motifli çanaklar, Mellaart tarafından Troya V'in kırmızı haç motifli çanaklarından hareketle MÖ III. binyılın sonuna tarihlenmek istenmiştir²⁸. Ancak Acemhöyük örneğinin IX. tabakada bulunması, Troya IV yerleşimi ile çağdaş bir zaman aralığına işaret etmektedir.

Tip 2 çanakları basit ağız kenarlı, omurgalı çanaklardan oluşmaktadır (Fig. 10.2-4). Konik formu gövdelerle hafifçe içe doğru eğilen ağızların birleşim noktasında oluşan omurgalarıyla dikkati çekerler. Bu çalışmada ele alınan üç örneğin ağız çapları 18 cm civarında olup Konya-Aksaray Yöresi Seramik grubunun özelliklerini yansıtmaktadırlar. Çark yapımı kapların dış yüzeylerinde kahverengi, kırmızimsı kahverengi ve sarımsı kahverengi renkli iç içe aç, kafes ve içleri ağ motifli üçgenler görülmektedir. Tip 2 çanaklarıyla biçimsel açıdan benzerlik

²⁵ Schmidh, 1932: 196.

²⁶ Kamış, 2020: 289.

²⁷ Mellaart, 1958: Pl. I, Fig. 1-3.

²⁸ Mellaart, 1958: 322.

kurulabilecek el yapımı örnekler Alishar, Kültepe ve Çakıltepe'den bilinmektedir²⁹. Alishar'da Intermediate seramiği içerisinde değerlendirilen örnekler 6M ve 5M tabakalarında bulunmuştur. Benzer örnekler, Kültepe 9. tabaka ile Karum'un IV. tabakasında ele geçen Alishar III seramikleri içerisinde yer almaktadır. Acemhöyük'te IX. tabakadan sonra yaygınlaştığı bilinen bu tip çanaklar Erken Tunç Çağı'nın sonlarına kadar kullanılmaya devam etmiştir.

Tip 3 çanakları içe eğik ağızlı, konik gövdeli ve omurgalı derin kaplardır (Fig. 10.5-9 ve Fig. 11.1-4). Acemhöyük Erken Tunç Çağı III çanaklarının en yaygın tiplerinden biridir³⁰. Bu çalışmada ele alınan 9 örneğin ağız çapları 12-24 cm arasında değişmektedir. Çarkta biçimlendirilmiş çanaklarda öne çıkan ortak özellik, ağız kenarlarının iç ve dış kısımlarında bulunan geniş boya bantlardır. Devetüyü, kırmızımsı devetüyü ya da kırmızı astarlı ve mat perdahlı kapların ağız kenarlarına kırmızı, koyu kahve, nadiren de olsa gri ve siyah bant bezemelerin uygulandığı görülmüştür. Bir örnekte ağız kenarındaki bant bezemeye ek olarak iç yüzeyde haç bezemeye rastlanmıştır (Fig. 11.4). Örneklerin üçünde ağız kenarının hemen altında yatay kulp yer almaktadır (Fig. 10.7,9; Fig. 11.1). Sağlam olarak ele geçen örnekler, omuzlarda bulunan bir adet yatay kulpun bu tipin karakteristik özelliği olduğuna işaret etmektedir. Yerleşimin XI. tabakasında birkaç örneği bulunan bu tip çanaklar, X. tabakadan itibaren yoğunlaşmış ve Erken Tunç Çağı III sonuna kadar yaygın bir şekilde kullanımda kalmıştır³¹.

Acemhöyük'te Erken Tunç Çağı III boyunca yaygın bir şekilde görülen Tip 3 çanaklarıyla Troya'nın III., IV. ve V. yerleşimlerinde yaygın olarak görülen A-16 çanaklarının benzerlik gösterdiği söylenebilir³². Bunun yanı sıra Orta Anadolu Bölgesi'nde, Konya-Karahöyük, Alaca Höyük ve Alishar'da Tip 3 çanaklarıyla karşılaştırılabilir örnekler ele geçmiştir³³.

Tip 4 çanakları içe çekik ağız kenarları ve derin konik gövdeleriyle dikkati çekerler (Fig. 11.5-7; Fig. 12). Bu çalışmada üzerinde durulan örneklerin beşi bant bezekli seramik (Fig. 11.5,7; Fig. 12.1,2 ve 6), ikisi Intermediate (Fig. 12.3-4), biri Konya-Aksaray Yöresi Seramiğinin (Fig. 11.6) özelliklerini yansıtmaktadır. Bant bezekli grup içerisinde yer alan çanakların ikisi iç yüzeylerindeki haç motifleriyle dikkati çekerler (Fig. 11.5 ve Fig. 12.6). İç yüzeyinde haç motifi bulunan diğer çanak parçası ise dış yüzeydeki Konya-Aksaray Yöresi Seramiğinin bezeme anlayışına uygun şekilde biçimlendirilmiş panel içerisindeki iç içe açılı motifiyle göze batmaktadır (Fig. 11.6). Acemhöyük'te az sayıda bulunan Intermediate tipi el yapımı çanak örnekleri, ağız kenarlarının dışındaki ince bant bezemeleriyle karakterizedir (Fig. 12.3-4). Bant bezekli çanakların ağız kenarları içten ve dıştan geniş bantlarla süslenmiş olup, bir örneğin ağız kenarının hemen altında paralel yiv bezemeler yer almaktadır (Fig. 12.2).

Acemhöyük Erken Tunç Çağı III tabakalarında iyi korunmuş durumda bulunan Tip 4 çanakları genellikle tek dikey kulpludur (Fig. 12.5 ve 6). Burada değerlendirilen bir örnekte görülen yatay kulplara nadiren rastlanmaktadır (Fig. 11.6). Dikey kulplu Tip 4 çanaklarının el yapımı monokrom örnekleri daha erken bir döneme işaret eden XI ve X. tabakalardan bilinmektedir (Fig. 12.5). Bu tip çanakların Acemhöyük'te IX. tabakadan itibaren hamur, yüzey işlemleri gibi teknik özelliklerinde gözlenen değişimle birlikte daha yaygın hale geldiği anlaşılmaktadır.

Tip 4 çanakları içerisinde yer alan Intermediate tipi iki örneğin (Fig. 12.3 ve 4) benzerleri Alishar'ın "Bakır Çağ" tabakaları ile ve Kültepe'nin 12. tabakasından bilinmektedir³⁴. Bunlar dışında, Maşat Höyük'te bulunan aynı tip bir çanakta Tip 4 çanaklarıyla birlikte değerlendirilebilir³⁵.

Tip 5 çanakları dışı çekik ağız kenarlı, keskin omurgalı ve "S" profilli örneklerden oluşmaktadır (Fig. 13.1-7). Acemhöyük'te VIII. tabakadan itibaren yaygınlaşmaya başlayan ve Erken Tunç Çağı III sonlarına kadar kullanımda kalan bu tip çanakların yedi örneği bu çalışmada ele alınmıştır. Ağız çapları 12-24 cm arasında değişen çanaklardan yalnızca biri Intermediate seramik grubunda yer almaktadır (Fig. 13.7). Ağız kenarı üzerinde kalın çizgisel motiflerin görüldüğü Intermediate çanak parçasının iç yüzeyinde, dörtgen bir panel içerisinde baklava dilimi oluşturacak şekilde kesişen çizgisel motifler dikkati çekmektedir. Konya-Aksaray Yöresi Seramiğinin

²⁹ von der Osten 1937, Fig. 237, c 276 ve fig. 248, 14; S.Omura, 1991, Şek. 9, 10 ve 41; K. Emre, 1989, 125, fig. 10; Kamış, baskıda.

³⁰ Kamış, 2012: 80-81; Kamış, 2018: 67.

³¹ Kamış, 2012: 80-81.

³² Blegen vd., 1950: 227, Fig. 375 ve 414; Blegen vd., 1951: Fig. 176- 32.65; Blegen vd., 1951, Fig. 254-8.

³³ Mellaart, 1958: Pl.1.4; von der Osten, 1937: Fig. 167. e 1072; Koşay, 1938: 89, Al/a. 161, Lev. LXXIII.

³⁴ von der Osten, 1937: Fig. 161.6; Öktü, 1973: Taf.8, I-B/06.

³⁵ K.Emre, 1979: 45, Fig. 34.

özelliklerini yansıtan diğer çanak örnekleri, ağız kenarlarındaki kırmızı veya kahverengi bant bezemeler ve iç yüzeylerde bulunan basit çizgisel motiflerle dikkati çekerler. Çizgisel motifler, birbirine paralel uzanan yatay veya dikey çizgi gruplarından meydana gelmektedir (Fig. 13.1-6).

Intermediate seramik grubu içerisinde yer alan el yapımı çanağın benzerleri Kültepe’de 12. ve 11. tabakalarda bulunmuştur³⁶. Bunun dışında, Orta Anadolu Bölgesi’nde Tip 5 çanaklarıyla biçimsel açıdan benzerlik kurulabilecek örnekler, Alaca Höyük³⁷, Salur³⁸ ve Kırşehir-Yassihöyük’ten³⁹ bilinmektedir. Orta Anadolu Bölgesi dışında, bu tip çanaklarla benzerlik kurulabilecek örnekler, Troya IV. yerleşimi ile Beycesultan’ın Erken Tunç Çağı III tabakalarında karşımıza çıkmıştır⁴⁰. Ancak Acemhöyük örneklerinin boya bezekli olması önemli bir farklılığa işaret etmekte ve bu tipin yerelliğine vurgu yapmaktadır.

Maşrapa

Bu çalışmada üzerinde durulan boya bezekli maşrapa örneği Alishar III seramiğinin özelliklerini yansıtmaktadır (Fig. 13.10). Hafif dışa çekik ağız kenarlı, uzun boyunlu küresel gövdeli maşrapa, dikey tek kulpludur. Maşrapanın koyu gri renkli (7.5 YR 3/1) boya bezemeleri az korunmuştur. Ancak omuzda, kulpun başlangıç hizasında iki paralel hat ile karında kulpun bitiş hizasında tek hat seçilebilmektedir. Söz konusu paralel hatlar arasında, içi içe açılı motiflerine ait olması gereken çizgisel bezemeler göze çarpmaktadır. Maşrapanın benzerleri Alishar Höyük, Camihöyük⁴¹ ve Kültepe’den bilinmektedir⁴². Bu tip maşrapaların Kültepe’de 11a yapı katında, Intermediate geleneğine bağlı olarak görülmeye başladıkları ve 10. tabakada yaygınlaştıkları ifade edilmiştir⁴³.

Çömlekler

Bu çalışmada üzerinde durulan boya bezekli çömlek örnekleri biçimsel özelliklerine göre üç ayrı tipe ayrılarak değerlendirilmiştir.

Tip 1 çömlek örneğinin içe eğik ağızı parça olarak ele geçmiştir (Fig. 14.1). Çark yapımı çömlek parçası VI. tabakada bulunmuştur. Dış yüzeyde, ağız kenarının hemen altında yatay oluk bezeme yer almaktadır. 24 cm çapındaki çömlek parçasının ağız kenarında bant bezeme ve buna bağlanan iç içe açılı motifleri görülebilmektedir.

Tip 2 çömlekleri hafif dışa çekik ağızlı, kısa boyunlu küresel gövdelidir (Fig. 14.2-4). Ele alınan örneklerin tamamı, pembe, açık kahve, açık kırmızimsı kahve ve kırmızı astarlar üzerine sarımsı kırmızı, kırmızı ve kırmızimsı kahve renkli boya ile işlenmiş bant, kafes ve iç içe açılı motifleriyle Konya-Aksaray Yöresi Seramiğinin tipik örnekleri arasında yer alır. Çark yapımı örneklerin ağız çapları 18 cm civarındadır. Bu çömlek formu Acemhöyük’te X. tabakada ortaya çıkar. Ancak bu tarz boya bezekli çömleklerin en erken örnekleri IX. tabakadan itibaren görülmeye başlamış ve Erken Tunç Çağı sonuna kadar kullanımda kalmıştır. Örneklerin ikisinde, Konya-Aksaray Yöresi Seramiğinin karakteristik özellikleri arasında sayılabilecek yatay oluk bezemeler göze çarpar (Fig. 14.2 ve 3). Tip 2 çömleklerinin yakın benzerleri Gordion ve Kültepe’nin Erken Tunç Çağı tabakalarında Tip 2 çömleklerinin yakın benzerleri yayınlanmıştır⁴⁴.

Tip 3 çömlek örnekleri dışa çekik ağız kenarlı, dışa kalınlaştırılmış dudaklı, uzun boyunlu, küresel veya hafif oval gövdeli kap parçalarıdır (Fig. 14.5-8). Üç örnek Konya-Aksaray Yöresi Seramik grubunun (Fig. 14.5,7 ve 8) özelliklerini sergilerken, bir örnek (Fig. 14.6) ise bant bezekli grubun özelliklerini yansıtmaktadır. Ağız çapları 24-30 cm arasında değişen çömlek parçalarının iri boyutlu kaplara ait oldukları anlaşılmaktadır. Konya-Aksaray Yöresi Seramik grubunda üretilen örneklerin ağız kenarlarındaki bant bezemeler ile gövdelerde görülen iç içe açılı, kafes ve içleri ağ motifli üçgenler dikkati çeker.

³⁶ Öktü, 1973: Taf. 13, I-B/41 ve I-B/42.

³⁷ Orthmann, 1963: Taf. 42, 11/22.

³⁸ İbiş ve Durmuş, 2010: Çizim 3.20.

³⁹ M. Omura, 2011: Çizim 3. 090109 ve 090101.

⁴⁰ Blegen vd., 1951: Fig. 177.12,15; Lloyd ve Mellaart, 1962: Fig. P.52-11.

⁴¹ T. Emre, 2012: lev. 186.

⁴² von der Osten, 1937: Fig. 239. c 1007; S.Omura, 1991: Şek. 108-110.

⁴³ Orthmann, 1963: Taf. 80, 26/13-16.

⁴⁴ Gunter, 1991: Fig.4.56; Öktü 1973, Taf. 28, I-H/02.

Tip 3 çömlüklerinin benzerlerinin Orta Anadolu Bölgesi'ndeki yayılımı hakkındaki bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Ancak Acemhöyük örnekleriyle karşılaştırılabilecek çömlük parçalarının Topakhöyük Erken Tunç Çağı III tabakalarında açığa çıkarıldığı bilinmektedir⁴⁵.

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan sınırlı sayıdaki boya bezekli seramik örneği, Acemhöyük'te seramik üretiminde dikkat çekici değışimlerin ortaya çıkmaya başladığı X. tabaka sonrasına tarihlenen kap parçalarından oluşmuştur. Örnekler, Acemhöyük Erken Tunç Çağı III seramik repertuarında hatırı sayılır bir sayısal yoğunluğa sahip olan boya bezekli seramik grupları gerek kap formları gerekse de istatistiksel yoğunluk açısından temsil edecek şekilde seçilerek değlendirmeye tabi tutulmuştur. En erken tabakalardan itibaren çeşitli türlerde boya bezekli seramiklerin bulunduğu Acemhöyük'te, X. tabakadan itibaren yeni tipte boya bezekli seramiklerin yaygınlaşmaya başladığı ve bunlara IX. tabakadan itibaren başka grupların eklenmesiyle repertuarın daha da zenginleştiği anlaşılmaktadır⁴⁶. Bu çalışmada değinilen bant bezekli, Konya Aksaray Yöresi, Intermediate ve Alishar III seramikleri söz konusu repertuarın ana unsurlarıdır. Bu grupların yerleşimin Erken Tunç Çağı stratigrafisine göre ortaya çıkış sırası ele alındığında, bant bezekli seramiklerin XI. tabakada birkaç örnekle temsil edildiği, ancak X. tabakadan itibaren dikkate alınması gereken yaygın bir grup haline geldiği görülmektedir. Acemhöyük Erken Tunç Çağı III seramikleri içerisinde yoğun bir şekilde temsil edilen Konya-Aksaray Yöresi seramiği IX. tabakada Intermediate seramiğiyle birlikte görülmeye başlamıştır. Intermediate seramiği gibi Acemhöyük'te çok sınırlı sayıda bulunan Alishar III seramiği ise VI. tabakadan itibaren kullanılmaya başlamıştır.

Acemhöyük'te Erken Tunç Çağı III boyunca görülmeye devam eden bant bezekli örnekler, yerleşimin seramik gelişiminin anlaşılmasında kritik rol oynayan önemli bir gruptur. Hemen hemen tamamı çarkta üretilmiş bant bezekli seramikler, Orta Anadolu Bölgesi'nde çarkta seramik üretiminin "Geçiş Dönemi (MÖ 2200-2000)" öncesinde başladığına işaret etmesi açısından ayrıca önem taşımaktadır. Bant bezekli seramiklerin XI. ve X. tabakalarda tabak, çanak, tankard gibi Batı Anadolu etkili formlarla birlikte bulunması bu düşüncüyü güçlendiren arkeolojik verilerden biridir⁴⁷. Genellikle Erken Tunç Çağı III'ün erken evresine (MÖ 2450-2200) tarihlenen bu formların yanı sıra Suriye Şişesi gibi ithal formlar da söz konusu tabakalarda ele geçmiştir. Acemhöyük dışında, sadece Topakhöyük'ten bilinen bant bezekli seramiklerin yerleşimin yerel ürünleri şeklinde değlendirilmesi akla yatkın görünmektedir. Ancak bu grubun daha fazla Erken Tunç Çağı yerleşiminde araştırılması gerek yayılım gerekse de kronolojik çerçeveye ilişkin tartışmaların daha geniş zeminde yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Acemhöyük Erken Tunç Çağı III boya bezekli seramiklerinin sayısal açıdan en yoğun grubunu temsil eden Konya-Aksaray Yöresi Seramiği, coğrafi yayılım açısından daha belirgin bir manzara ortaya koymaktadır. Acemhöyük ve Konya Karahöyük'te oldukça yoğun bir şekilde temsil edilen bu seramik türüne ait örneklerin son yıllarda Topakhöyük, Yassihöyük gibi merkezlerde de açığa çıkarıldığı bilinmektedir⁴⁸. Bunun dışında, Ankara çevresinde yürütülen kazılardan gelen bazı boya bezekli seramiklerin bu gruba ilişkilendirildiği görülmektedir⁴⁹. Kap yüzeylerine farklı renk boyalarla uygulanan basit çizgisel ve geometrik motiflerin karakterize ettiği bu gruptaki kapların hemen hemen yarısı çarkta biçimlendirilmiştir⁵⁰. Acemhöyük ve Konya Karahöyük'te daha önceki yıllarda açığa çıkartılan bu tip seramik örnekleri Intermediate seramiği ile ilişkilendirilmiştir⁵¹. Ancak üretim tekniğindeki ayrışma ile hamur ve kap formlarındaki farklılıklar aynı zaman aralığını paylaştığı anlaşılan iki seramik grubunun, bölgesel olarak şekillenmiş ayrı seramik geleneklerini temsil ettiklerine işaret etmektedir.

Son yıllarda Acemhöyük'te sürdürülen çalışmalarda, bant bezekli ve Konya Aksaray Yöresi Seramiği'nin özelliklerini sergileyen haç motifli çanakların sayısının artmaya başlaması dikkati çeken bir diğer husustur. Orta ve Batı Anadolu bölgelerinde, Erken Tunç Çağı sonlarına doğru yaygınlaşmaya başladığı bilinen haç motifli çanaklar, söz konusu seramik gruplarının daha genel bir bağlamda tartışılmasına olanak sağlaması açısından da

⁴⁵ Şenyurt vd., 2014: 75, Çiz.4: 1-2.

⁴⁶ Kamış, 2018: 68.

⁴⁷ Kamış, 2018: 72.

⁴⁸ Kamış, 2012: 46; Kamış, 2018: 68.

⁴⁹ Şenyurt vd., 2014, 68; M. Omura, 2016: 43.

⁵⁰ Bertram ve İlgezdi-Bertram, 2020: 68.

⁵¹ Kamış, 2012: 47.

⁵² N.Özgüç, 1968: 28; N.Özgüç, 1990: 71.

önem taşımaktadır. Acemhöyük'te haç motiflerinin farklı tiplerdeki çanakların iç yüzeylerine uygulandığı belirlenmiştir (Fig. 10.1; Fig. 11.5 ve 6; Fig. 12.6). El ve çark yapımı örnekleri içeren Acemhöyük çanaklarının IX. tabakada ortaya çıktığı ve VIII. tabakada arttığı görülmektedir.

Anadolu'da uzun bir geçmişi olan seramik kaplar üzerindeki haç motifinin en erken örneği Neolitik Hacılar yerleşiminden bilinmektedir⁵². Erken Tunç Çağı'nın ilk yarısına tarihlenen Demircihöyük tabakalarında bulunan haç motifli çanaklar, bu bezeme anlayışının MÖ III. binyıldaki erken örneklerini temsil etmektedir⁵³. Erken Tunç Çağı III'ün ortalarından itibaren ise çeşitli çanak tiplerinde karşılaşılan haç motifinin Batı Anadolu, İç Batı Anadolu, Orta Anadolu ve Kilikya'yı kapsayacak şekilde geniş bir alana yayılmaktadır⁵⁴.

Haç motifli çanakların Erken Tunç Çağı III içerisindeki kronolojik konumunun belirlenmesinde anahtar rol oynayan Troya'ya yakından bakıldığında, bu motifin uygulandığı çanakların en erken örneklerinin yerleşimin IVc tabakasında ortaya çıktığı görülmektedir⁵⁵. Troya V'te ise haç motifliyle süslenmiş çanakların sayısında ciddi bir artış olduğu yazılmıştır⁵⁶. Orta Anadolu Bölgesi'nde ise çok sayıda yerleşimden bilinen haç motifli çanakların yerel nitelik kazandığı Intermediate, Alishar III gibi bu bölgeye özgü seramik gruplarında bu tarz bezemelere rastlanmasından anlaşılmaktadır. Bu durum, söz konusu seramik gruplarının stratigrafik düzende izlenebildiği Kültepe'de açıkça izlenebilmektedir. Kültepe'de haç motifli çanak örnekleriyle 12 ve 11. tabakalarda karşılaşılmıştır⁵⁷. Bu merkez dışında, Polatlı, Çayyolu, Salur Mezarlığı, Alacahöyük gibi Orta Anadolu merkezlerinin Erken Tunç Çağı III tabakalarında haç motifli çanaklarla karşılaşılmıştır⁵⁸. Polatlı'da ele geçen iki örnek haç motiflerinin çok kollu bir yıldızı andırması nedeniyle dikkati çekmektedir⁵⁹. Benzer bezeme anlayışına sahip bir örnek, Acemhöyük'ün V. tabakasında bulunmuştur⁶⁰.

Acemhöyük haç motifli çanakların kronolojik çerçevesinin yukarıda kısaca değinilen Erken Tunç Çağı III yerleşimleriyle büyük oranda örtüştüğünü ifade etmek mümkün görünmektedir. Yerleşimde bulunan haç motifli çanaklarının Kültepe 12. tabakayla çağdaş bir zamanda ortaya çıktığı, Troya'nın IV. yerleşimiyle eş zamanlı olarak kullanılmaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Acemhöyük'ün IX. ve VIII. tabakalarından elde edilen kalibre edilmiş radyokarbon tarihlerinin de bu yaklaşımı desteklediği görülmektedir⁶¹.

Orta Anadolu Bölgesi'nde, özellikle Kayseri ve Yozgat çevrelerinde geniş bir yayılım alanı bulan Intermediate seramiğiyle ilişkilendirilebilecek kap parçaları, Acemhöyük'te sınırlı bir miktarda temsil edilmektedir. IX. tabakadan itibaren karşılaşılan bu tipteki parçaların sayısı 20 civarında olup tamamı el yapımıdır. Üretim teknikleri, hamur nitelikleri ve bezeme özellikleriyle yerel seramiklerden kolayca ayrılan bu grup, Kültepe ve Alishar stratigrafileriyle bağlantı kurulmasını sağlamaları nedeniyle önem taşımaktadır. Buna göre, Acemhöyük'ün IX. ve VIII. tabakaları ile Kültepe 12 ve 11b, Alishar'ın 7M ve 6M tabakalarının çağdaş olduğunun önerilmesi mümkün hale gelmektedir. Acemhöyük'te Intermediate seramiğiyle ilişkilendirilen örneklerin az sayıda ele geçmesi ise bunların yerleşime dışarıdan getirilmiş olmasıyla açıklanabilecek bir husus gibi görünmektedir.

Kızılırmak kavsı ve yakın çevresinde yaygın görülen bir diğer boya bezekli grubunu oluşturan Alishar III seramikleri de Acemhöyük'te sınırlı miktarda ele geçmiştir. VI. tabakadan itibaren görülen bu tip seramikler üretim teknikleri, hamur ve yüzey özellikleriyle yerel seramikten kolayca ayrılabilir. Intermediate seramiği gibi Kültepe ve Alishar stratigrafileriyle bağlantı kurulmasını sağlayan bu seramiklerin de yerleşime dışarıdan getirildiğini ifade etmek mümkündür.

⁵²Mellaart 1970: Fig.59, 8-9.

⁵³Seeher, 1987: Taf. 34, 10, Taf. 52, 17-8, Taf 57, 8-9.

⁵⁴ Haç motifli çanakların yoğun olarak görüldüğü yerleşim yerlerine örnek olarak bkz. Troya (Blegen vd., 1951: 138; Blegen vd., 1951: 250; Korfmann, 1983: 292.), Beycesultan (Lloyd ve Mellaart, 1962: Fig. P57. 26,31, Fig. P. 64. 23,26), Kusura (Lamb, 1937: 237), Alacahöyük (Gürsan-Salzman, 1992: Pl.6.4.-b205), Çayyolu Höyük (Bertram ve İlgezdi-Bertram, 2020: Pl. 4, 3a-c), Kilise-Tepe (Symington, 2007: 307-308).

⁵⁵Blegen vd., 1951: 138

⁵⁶Blegen vd., 1951: 250; Korfmann, 1983: 292.

⁵⁷ Öktü, 1973: Taf.8 I-B/06; S. Omura, 1991: Şek. 18-20.

⁵⁸ Lloyd ve Gökçe, 1951: 46, Fig. 13. 12; Bertram ve İlgezdi-Bertram, 2020: 64; İbiş ve Durmuş, 2010: 20; Gürsan-Salzman, 1992: Pl.6.4.-b205.

⁵⁹ Lloyd ve Gökçe, 1951: 46, Fig. 13.13-14.

⁶⁰ Kamış, 2012: Lev. 172.704.

⁶¹ Kamış, 2020: fig.14.

Yukarıda sunulan tüm veriler ışığında, bu çalışmada üzerinde durulan boya bezekli Acemhöyük seramik grupları yerel ve yerleşime dışarıdan getirilen örnekler şeklinde sınıflandırılabilir. Bant bezekli ve Konya-Aksaray Yöresi Seramiği yerel grupları temsil ederken, Intermediate ve Alishar III seramiklerinin yerleşimin dış bağlantılarına vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. Bant bezekli ve Konya-Aksaray Yöresi Seramiği'nin işaret ettiği bir diğer husus ise Acemhöyük'ün içinde yer aldığı coğrafyanın boya bezekli seramik kültürleri açısından ayrı bir bölge şeklinde değerlendirilmesi gerektiğidir. Sınırları şimdilik çok belirgin olmayan bölgenin Konya Karahöyük ve Ovaören verileri göz önüne alındığında oldukça geniş bir alanı kapsayabileceği ortaya çıkmaktadır.

Katalog

Figür 10

1. Çark yapımı. Soluk kahverengi (10 YR 7/3) iç ve dış yüzey. İç yüzeyde koyu kırmızımsı kahverengi (5YR 4/2) renkte haç motifi ve dış yüzeyde ağız kenarında aynı renkte bant motifi. IX. tabaka.
2. Çark yapımı. Soluk kahverengi (10 YR 7/3) iç ve dış yüzey perdahlı. Açık kahverengi hamur az mika ve kalker katkı. Dış yüzey kahverengi (7.5 YR 4/3) boya ile kafes motifi bezemeli.
3. Çark yapımı. Soluk sarı (5Y 7/3) dış ve iç yüzey. Dış yüzey perdahlı. Dış yüzey kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 5/4) tonda çizgisel bezemeli.
4. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/4) dış yüzey perdahlı, iç yüzey yalın. Dış yüzey sarımsı kırmızı (5YR 5/6) renkte çizgisel boya bezemeli.
5. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/3), perdahlı iç ve dış yüzey. Az kalker ve kum katkı hamur. Ağız kenarında iç ve dışta sarımsı kırmızı (5YR 5/8) renkte bant bezeme. IX. tabaka.
6. Çark yapımı. Açık kırmızımsı kahve (2.5 YR 7/4) dış ve iç yüzey. Perdahlı. Dış ve iç yüzeyde kırmızı (10R 5/6) bant bezeme. IX. tabaka.
7. Çark yapımı. Açık gri (10 YR 7/2) iç ve dış yüzey. Dış yüzeyde ve iç yüzeyde kırmızımsı kahve (5 YR 5/3) bant bezeme. Az mika ve kalker katkı hamur. IX. tabaka.
8. Çark yapımı. Pembe (5YR 7/4) iç ve dış yüzey. Ağız kenarında iç ve dış yüzeyde kırmızı (2.5 YR 5/6) bant bezeme.
9. Çark yapımı. Açık kırmızı (10R 6/6) dış ve iç yüzey. Ağız kenarında iç ve dış yüzeyde kırmızımsı kahverengi (5YR 5/3) bant bezeme.

Figür 11

1. Çark yapımı. Dış yüzey rengi açık gri (10 YR 7/2), iç yüzey rengi kırmızımsı kahverengi (5YR 5/4). Perdahlı. Ağız kenarında dış ve iç yüzeyde yer alan bant bezeme kahverengi (7.5 YR 4/2). IX. tabaka.
2. Çark yapımı. Pembe (5YR 7/3) dış ve iç yüzey. Kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 5/4) iç ve dış ağız kenarında bant bezeme.
3. Çark yapımı. Açık kırmızı (2.5YR 6/6) dış ve iç yüzey rengi. Dış ve iç yüzey ağız kenarında kırmızı (10R 5/6) bant bezeme.
4. Pembe (7.5 YR 7/3) dış ve iç yüzey. Dış yüzey ağız kenarında kırmızımsı sarı (5YR 6/6) bant bezeme ve iç yüzeyde aynı tonda haç motifi.
5. El yapımı. Pembe (7.5 YR 6/4) iç ve dış yüzey astarlı ve perdahlı. Dış yüzey ağız kenarında kırmızı (10 R 4/8) bant bezeme ve iç yüzeyde kırmızı haç motifi. Ağız kenarında kazıma çizgisel motifler.
6. El yapımı. Gri (5YR 5/1) dış ve iç yüzey astarlı ve perdahlı. Koyu kahverengimsi gri (5 YR 4/1) boya bezemeli dış yüzey ve iç yüzeyde haç motifi. Koyu kırmızımsı gri hamur iyi pişmiş.
7. Çark yapımı. Kırmızı (10 R 5/6) dış ve iç yüzey astarlı ve perdahlı. İç ve dışta ağız kenarında kırmızı (10 R 4/6) bant bezeme. Kırmızı (10 R 5/6) renkte hamur az mika ve kalker katkı. VII. tabaka.

Figür 12

1. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/4) hamur, pembe (7.5 YR 7/4) iç ve dış yüzey perdahlı. Ağız kenarında dış ve yüzeyde kırmızı (10 R 5/6) bant bezeme. VII. tabaka.
2. Çark yapımı. Açık gri (10 YR 7/2) dış ve iç yüzey. Ağız kenarında iç ve dışta çok açık gri (7.5 YR 3/1) bant bezeme. Dışta ağız kenarının hemen altında yatay yiv bezeme. Açık gri (10 YR 7/2) hamur az mika, kalker katkılı. VI. tabaka.
3. El yapımı. Açık soluk kahve (10 YR 7/4) dış yüzey astarlı. Kırmızı (10 R 5/8) iç yüzey. Ağız kenarında kırmızı (10 R 5/8) bant bezeme. IX. tabaka.
4. El yapımı. Soluk sarı (2.5 Y 8/2) dış yüzey astarlı. Kırmızı (10 R 5/8) iç yüzey. Ağız kenarında kırmızı (10 R 5/8) bant bezeme. IX. tabaka.
5. El yapımı. Soluk kahverengi (10 YR 8/3) dış yüzey perdahlı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) iç yüzey. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) hamur yoğun miktarda mika ve kireç ile az miktarda taşçık katkılı. IX. tabaka.
6. El yapımı. Dış ve iç yüzey kırmızımsı devetüyü (2.5 YR 5/4) astarlı ve perdahlı. İç yüzeydeki ve ağız kenarındaki bant bezeme kırmızı (10 R 3/4), iç yüzeyde haç motifi. Kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 6/4) hamuru taşçık, kum ve kalker katkılı.

Figür 13

1. Çark yapımı. Açık kırmızımsı kahve (5 YR 6/4)astarlı ve perdahlı dış ve iç yüzey. Dış yüzeyde kırmızı (10 R 5/6) bant bezeme ve iç yüzeyde aynı renk boya ile kafes motifi. İnce kum katkılı, az kalker katkılı hamur. VIII. tabaka.
2. Çark yapımı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) hamur az miktarda mika ve kalker katkılı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) dış ve iç yüzey. Dış yüzey kırmızı (10 R 5/6) bant bezemeli, iç yüzeyde aynı boya rengi ile çizgisel motifler.
3. Çark yapımı. Kırmızı (10 R 5/6) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Açık kırmızımsı kahve (2.5 YR 6/4) hamur ince kum, az kalker katkılı. İç yüzey hamur rengi ile aynı. İç yüzeyde kırmızı (10 R 5/6) boya ile çizgisel motifler. VI. tabaka.
4. Çark yapımı. Soluk sarı (2.5 Y 8/2) ve açık kırmızımsı kahve (5 YR 6/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Pembe (5 YR 7/3) iç yüzey ve hamur rengi. İç yüzeyde kırmızı (10 R 5/6) boya ile çizgisel bezemeler. VI. tabaka.
5. Çark yapımı. Soluk kahve (10 YR 7/4) dış yüzey, pembe (7.5 YR 7/4) iç yüzey. Astarlı ve perdahlı. Az kalker katkılı pembe (7.5 YR 7/4) hamur. İç ve dış yüzeyde koyu kırmızımsı gri (2.5 YR 4/1) bant bezeme. VIII. tabaka.
6. Çark yapımı. Açık kırmızımsı kahve (2.5 YR 6/4) dış ve iç yüzey. Az mika ve kum katkılı açık kırmızımsı kahve (2.5 YR 6/4) hamur. İç yüzeyde kırmızı (10 R 5/6) bezeme.
7. El yapımı. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6) dış yüzey ve iç yüzey astarlı ve perdahlı. Orta kalitede pembe (7.5 YR 7/4) hamur. Ağız kenarı ve iç yüzeyi koyu kahve (7.5 YR 3/2) boya bezemeli.
8. Çark yapımı. Koyu kırmızı (10R 3/4) dış yüzey ve ağız kenarının iç kısmı kırmızı astarlı ve perdahlı. Sarımsı kırmızı (5YR 5/6) hamur az kum ve mika katkılı. Omuz üzerinde oluk ve iç içe açığı motifi dizisi bezemeli. Gövde üzerinde dibe doğru devam eden ve birbiriyle kesişen geniş iç içe açığı motifi. VIII. tabaka.
9. Çark yapımı. Koyu kırmızı (10R 3/4) dış yüzey ve ağız kenarının iç kısmı kırmızı astarlı ve perdahlı. Sarımsı kırmızı (5YR 5/6) hamur az mika katkılı. Omuz üzerinde oluk ve iç içe açığı motifi dizisi bezemeli.
10. El yapımı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) dış yüzey astarlı. İç yüzey ve hamur kırmızı (2.5 YR 5/6) renkte. Dış yüzeyde koyu gri (7.5 YR 3/1) boya bezeme.

Figür 14

1. Çark yapımı. Açık kahve (7.5 YR 6/3) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6) iç yüzey ve hamur. İç yüzey yalın. Kırmızı (10 R 5/6) boya dış yüzeyde bant ve çizgisel motifler ile ağız kenarının hemen altında oluk bezeme.
2. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Az kum ve mika katkılı pembe hamur. Dış yüzeyde sarımsı kırmızı (5 YR 5/6) boya ile iç içe geçmiş açığı motifleri ile kafes motifi ve kazıma yiv motifi.
3. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Kırmızımsı sarı tonlarda hamur yoğun kireç katkılı. Dış yüzeyde sarımsı kırmızı (5YR 4/6) boya ile iç içe geçmiş açığı motifleri.
4. Çark yapımı. Pembe (7.5 YR 7/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Pembe (7.5 YR 7/3) hamur rengi ve yalın bırakılan iç yüzey. Kırmızımsı kahve (2.5 YR 5/4) boya ile dış yüzeyde çizgisel motifler.
5. Çark yapımı. Soluk sarı (2.5 Y 7/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Az kum kireç ve mika katkılı açık kırmızımsı kahve (5 YR 6/3) hamur. İç yüzey yalın. Sarımsı kırmızı (5 YR 5/6) boya ile dış yüzeyde çizgisel motifler. VII. tabaka.
6. Çark yapımı. Açık kahve (7.5 YR 6/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Kırmızı (2.5 YR 5/6) hamur az mika katkılı. İç yüzey yalın. Sarımsı kırmızı (5YR 5/6) boya ile dış yüzeyde paralel bant bezemeler. VII. tabaka.
7. Çark yapımı. Kırmızı (2.5 YR 5/6) dış ve iç yüzey. Az kalker, kum ve az taşçık katkılı açık kırmızımsı kahve (5 YR 6/4) hamur. Kırmızı (2.5 YR 4/6) boya ile bant ve çizgisel bezeme. IX. tabaka.
8. Çark yapımı. Açık kırmızımsı kahve (5 YR 6/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Kırmızı (2.5 YR 5/6) hamur. İç yüzey yalın. Kırmızı (2.5 YR 5/6) boya ile çizgisel bezeme.

Figür 15

1. El yapımı. Kırmızı (10 R 5/6) dış yüzey astarlı. Soluk kahve (10 YR 6/3) iç yüzey. Açık kahve (7.5 YR 6/4) kaba hamur. Dış yüzey koyu kahve (7.5 YR 3/2) geometrik motifler ile bezeli. VII. tabaka.
2. El yapımı. Kırmızı (2.5 YR 4/6) dış yüzey astarlı. Açık kahve (7.5 YR 6/4) iç yüzey yalın. Yoğun kalker katkılı açık kahve (7.5 YR 6/4) hamur. Dış yüzey koyu kırmızımsı kahve (5 YR 3/2) boya ile bezeli. VI. tabaka.
3. El yapımı. Açık kahve (7.5 YR 6/4) dış yüzey astarlı ve perdahlı. Pembe hamur (5YR 7/4) az taşçık, kum ve bitki katkılı. İç yüzey yalın ve hamur renginde. Dış yüzeyde koyu gri (7.5 YR 3/1) boya ile çizgi ve kafes bezeme motifleri. V. tabaka.
4. El yapımı. Soluk kahve (10 YR 7/3) orta kalitede kaba hamur. Dış ve iç yüzey soluk kahve. Açık kırmızı (10 R 4/3) boya ile dış yüzeyde çizgisel bezeme. VII. tabaka.
5. El yapımı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/8) ve açık kahve (7.5 YR 6/4) dış yüzey astarlı ve parlak perdahlı. Açık kırmızı (2.5 YR 6/6) orta kalitede hamur. Siyah (7.5 YR 2.5/1) boya ile dış yüzeyde çizgisel bezeme.

Kaynakça

Bertram, J.K.; & İlgezgi-Bertram, G. (2020). Painted Pottery West of the Kızılırmak: Notes on Chronology and Supra-Regional Contacts at the turn of the 3rd to the 2nd Millenium BC. *TÜBA-AR* 27, 61-79.

Blegen, C.W., Caskey, J.L., & Rawson, M., Sperling, J. (1950). *Troy General Introductions the First and Second Settlements*. Princeton University Press.

Blegen, C.W., Caskey, J.L., & Rawson, M. (1951). *Troy: The Third, Fourth, and Fifth Settlements II*. Princeton University Press.

Emre, K. (1979). Maşathöyük'te Eski Tunç Çağı. *Belleten (XLIII/169)*, 1-48.

Emre, K. (1989). Pottery of Levels III and IV at the Karum of Kanesh. K. Emre, M. Mellink, B. Hrouda, N. Özgüç (Ed.) *Anatolia and the Ancient Near East Studies in Honor of Taksin Özgüç* içinde (ss. 111-128). Anadolu Medeniyetleri Araştırma ve Tanıt.

Emre, T. (2012). *Camihöyük Alişar III Seramiği*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Gunter, A.C. (1991). *Gordion Excavations Final Reports III, The Bronze Age*. Philadelphia: The University of Museum of Archaeology and Anthropology University of Pennsylvania.

Gürsan- Salzmann, A., (1992). *Alaca Höyük: A reassessment of the excavation and sequence of the Early Bronze Age Settlement*, Doktora Tezi, Pennsylvania: University of Pennsylvania.

İbiş, R.; & Durmuş, S. (2010). Çankırı Salur: Anadolu'nun Kuzeyinde Bir Eski Tunç Çağı Mezarlığı. *Anadolu/Anatolia* 36, 13-43.

Kamış, Y. (2012). *Acemhöyük Erken Tunç Çağı Seramiği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Gazi Üniversitesi.

Kamış, Y. (2017). Erken Tunç Çağı'nda Acemhöyük ve Konya Ovası. S. Özkan, H. Hüryılmaz, A. Türker (Haz.). *Samsat'tan Acemhöyük'e Eski Uygarlıkların İzinde Aliye Öztan'a Armağan* içinde (ss.187-202). Ege Üniversitesi Yayınları.

Kamış, Y. (2018). Acemhöyük Buluntuları Işığında Erken Tunç Çağı Orta Anadolu'nun Güneyinde Çark Yapımı Seramiğin Ortaya Çıkışı. *Adalya* 2, 63-84.

Kamış, Y. (2019). Karaman Eminler Höyük Archaeological Survey Project: Preliminary Results of the 2016-2018 Seasons, S. Steadmann, G. McMahon. (Ed.). *The Archaeology of Anatolia Volume III, Recent Discoveries* içinde (ss. 231-245). Cambridge Scholars Publishing.

Kamış, Y. (2020). Acemhöyük'ten Bir Grup Erken Tunç Çağı Seramiği. B. Gür ve S. Dalkılıç (Ed). *Anadolu Prehistoryasına Adanmış Bir Yaşam: Jak Yakar'a Armağan* içinde (ss. 285-310). Bilgin Kültür Sanat Yayınevi.

Kamış, Y. (Baskıda). Acemhöyük ve Erken Tunç Çağı Anadolu Ticaret Ağları.

Kamış, Y.; & Öztan A. (2020). (2019, Haziran 17-21). *2018 Yılı Acemhöyük Kazıları*. 41. Kazı Sonuçları Toplantısı (ss.147-161), Diyarbakır.

Korfmann, M. (1983). Red Cross Bowl Angeblicher Leittyp für Troja V. R. M. Boehmer ve H. Hauptmann (Ed.) *Beiträge zur Altertumskunde Kleinasien. Festschrift für Kurt Bittel* içinde (ss. 347-354). Verlag Philipp von Zabern.

Koşay, H.Z. (1938). *Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alaca Höyük Hafriyatı: 1936'daki Çalışmalara ve Keşiflere Ait İlk Rapor*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Lamb, W. (1937). Excavations at Kusura near Afyon Karahisar. *Archaeologia* LXXXVI, 1-64.

Lloyd, S.; & Gökçe, N. (1951). Excavations at Polatlı: A New Investigations of Second and Third Millenium Stratigraphy in Anatolia. *Anatolian Studies* 1, 21-75.

Lloyd, S.; & Mellaart, J. (1962). *Beycesultan I: The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels I*. The British Institute of the Archaeology 16 Bryanston Street.

Mellaart, J. (1958). Second Millenium Pottery from Konya Plain and Neighbourhood, *Bulleten* XXII/87, 311-345.

Mellaart, J. (1970). *Excavations at Hacilar*. Edinburgh: British Institute of Archaeology at Ankara Edinburgh University.

- Omura, S. (1991). *Anadolu'da III. Alishar Seramiği*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Omura, M. (2011). (2010, Mayıs 24-28). *2009 Yılı Yassihöyük Kazıları*. 32. Kazı Sonuçları Toplantısı (s. 360-367), İstanbul.
- Omura, M. (2016). Yassihöyük Excavations First Five Seasons 2009-2013. *Anatolian Archaeological Studies XIX*, 11-72.
- Orthmann, W. (1963). *Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Inneranatolien*. Verlag Gebr. Mann.
- Öktü, A. (1973). *Die Intermediate-Keramik in Kleinasien*. München: W. u. J. M. Salzer.
- Özgüç N. (1968). Acemhöyük Kazıları. *Anadolu X*, 1-28.
- Özgüç, N. (1990). An Early Bronze Age Jar from Acemhöyük, *Eretz-Israel. Archaeological, Historical and Geographical Studies 21*, 70-73.
- Schmidth, E. (1932). *The Alishar Hüyük Seasons of 1928 and 1929*. The University of Chicago Oriental Institute Publications, OIP 19.
- Seeher, J. (1987). *Demircihöyük 3: Die Keramik 1/A: Neolithische & Chalkolithische Keramik B: Frühbronzezeitliche Keramik der Älteren Phasen*. G, Mainz.
- Symington, D. (2007). The Early Bronze Age Pottery, N. Postgate, D. Thomas (eds.), *Excavations at Kilisetepe 1994-98 içinde* (ss. 295-318). Mc Donald Institute for Archaeological Research.
- Şenyurt, S.Y., Kamlı, Y., & Akçay, A. (2014). (2012, Mayıs 27-31). *2012 Yılı Ovaören Kazıları*. 35. Kazı Sonuçları Toplantısı (ss. 62-80), Muğla.
- von der Osten, H.H. (1937). *The Alishar Hüyük Seasons of 1930-32 Part I*. The University of Chicago Oriental Institute Publications, OIP 28.

EXTENDED SUMMARY

The Early Bronze III (2450-2000 BC) signifies a dynamic period that influenced the Anatolian peoples through innovations appeared in cultural, economical and technological spheres. The developments shaping different elements of material culture also influenced pottery production at this period.

In this paper, it is aimed to define and classify painted pottery sherds recovered from the Early Bronze Age III levels of Acemhöyük. For this purpose, painted sherds were classified according to their technical characteristics defining shaping method, paste composition and surface treatments. In addition, these sherds were compared with the samples from the contemporaneous sites for the better understanding of the subject.

In this study, 45 painted Early Bronze III pottery sherds from Acemhöyük were analyzed. Macroscopic observation referring shape, paste and decorative characteristics of the sherds was the basic analysis methodology applied for this study. Painted sherds, including bowl, pot and mug fragments were typologically classified and defined. They were also compared with the parallel forms recovered from different sites in order to have improved and clearly defined chronological framework.

Painted Early Bronze Age III sherds from Acemhöyük were divided into four ware groups according to their technical characteristics. These groups were named as band painted ware, Konya-Aksaray Ware, Intermediate ware and Alishar III ware. Each of these wares has significant implications for understanding of the cultural developments experienced by the Early Bronze III Period peoples of Central Anatolia.

The earliest painted ware group discussed in this paper is named as band painted ware. This group appeared in level XI with a few sherds. But it became much more common in later levels and continued to be used till the

end of Early Bronze Age III period. The basic decorative characteristic of this ware is the horizontal band decorations appeared on the rims and bodies of the vessels. Different types of bowls and pots constitute main vessel forms of this group. Most of the sherds from this group are wheel-made. This feature indicates that this ware group is one of the earliest pottery groups shaped with potter's wheel in Central Anatolia. Distribution of this ware at the central Anatolian Early Bronze Age sites is fairly limited. It is known from two sites, namely Acemhöyük and Topakhöyük.

The largest painted ware group discussed in this paper is named as Konya-Aksaray Painted pottery. It appeared in level IX at Acemhöyük and continued to be widely used through the Early Bronze Age III period. The basic decorative characteristics of this ware group determined by horizontal bands and simple lines generally forming net motifs. Horizontal lines usually appeared at the rims of the vessels. Net motifs could be observed on the bodies of open and closed forms. Bowls and pots are the major forms observed in this group. Almost half of the sherds from this group are wheel-made. Distribution of this ware at the central Anatolian Early Bronze Age sites is better known. Sites like Acemhöyük, Konya Karahöyük, Topakhöyük yielded this kind of pottery.

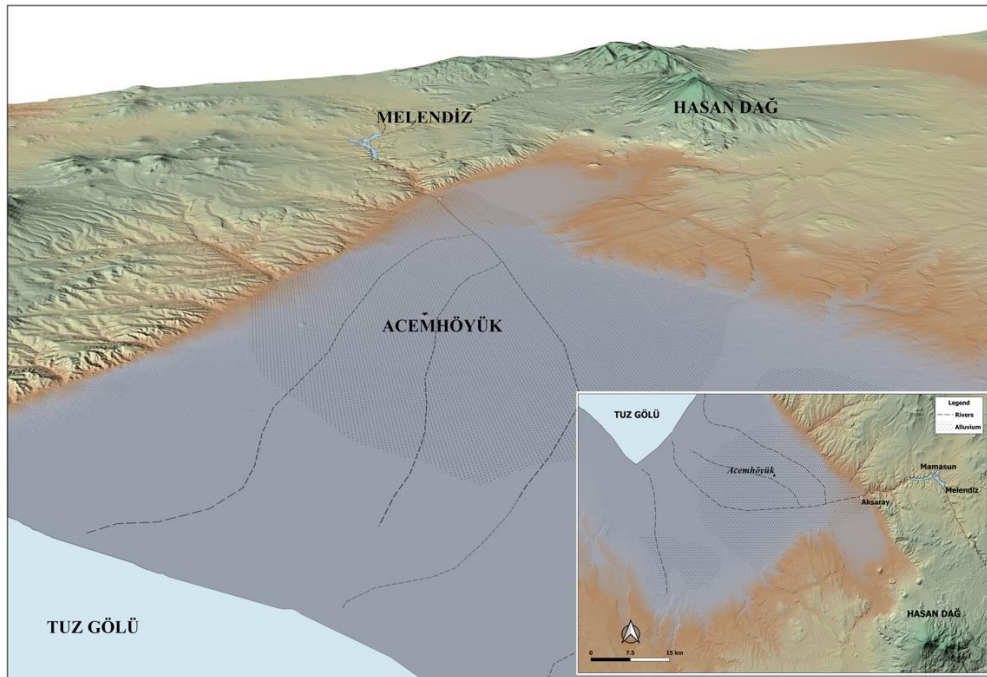
Intermediate and Alişar III ware groups are well known from the Early Bronze Age sites located in and around the Kızılırmak Bend. Significant amount of pottery vessels indicating the characteristics of these ware groups were found at the key Early Bronze Age sites of central Anatolia like Alişar and Kültepe. Sherds of these widely distributed ware groups were found in small amounts at Acemhöyük. They were usually found in archeological levels dated to the later period of the Early Bronze Age III. Sherds belonging to these ware groups are hand-made and they could be easily separated from the local painted wares of Acemhöyük. These groups included few profile sherds and most of the samples were body fragments.

The painted ware groups which formed significant amount of the Acemhöyük Early Bronze Age pottery could be divided into two large groups formed by local and imported sherds. Local groups represented by band painted ware and Konya-Aksaray region painted pottery. They represent the majority of the painted wares and suggest that Acemhöyük had a local painted pottery tradition during the Early Bronze Age Period. This tradition had limited amount of connection with the widely distributed central Anatolian painted wares. Intermediate and Alişar III sherds found at Acemhöyük were not probably produced locally. Technical characteristics of these sherds and their limited representation in Acemhöyük pottery repertoire suggests that they were probably brought to the site from their core area through trade or other kind of cultural contacts.

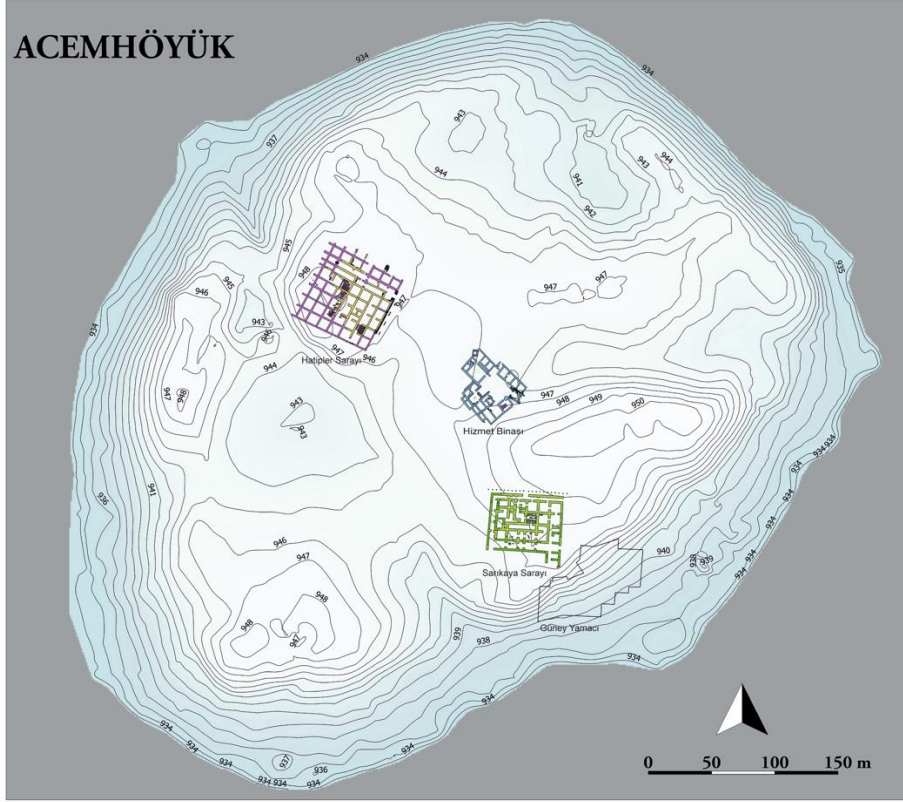
As a result, it could be strongly suggested that Acemhöyük is located in a different cultural region in terms painted pottery traditions.

Şekil 1. Adı Geçen Yerleşimler

Şekil 2. Acemhöyük

Şekil 3. Acemhöyük

Şekil 4. Acemhöyük Güneybatı Yamacı

Ek 3

Şekil 5. Güney Yamacının Batısı

Şekil 6. Bant Bezekli Seramik

Ek 4

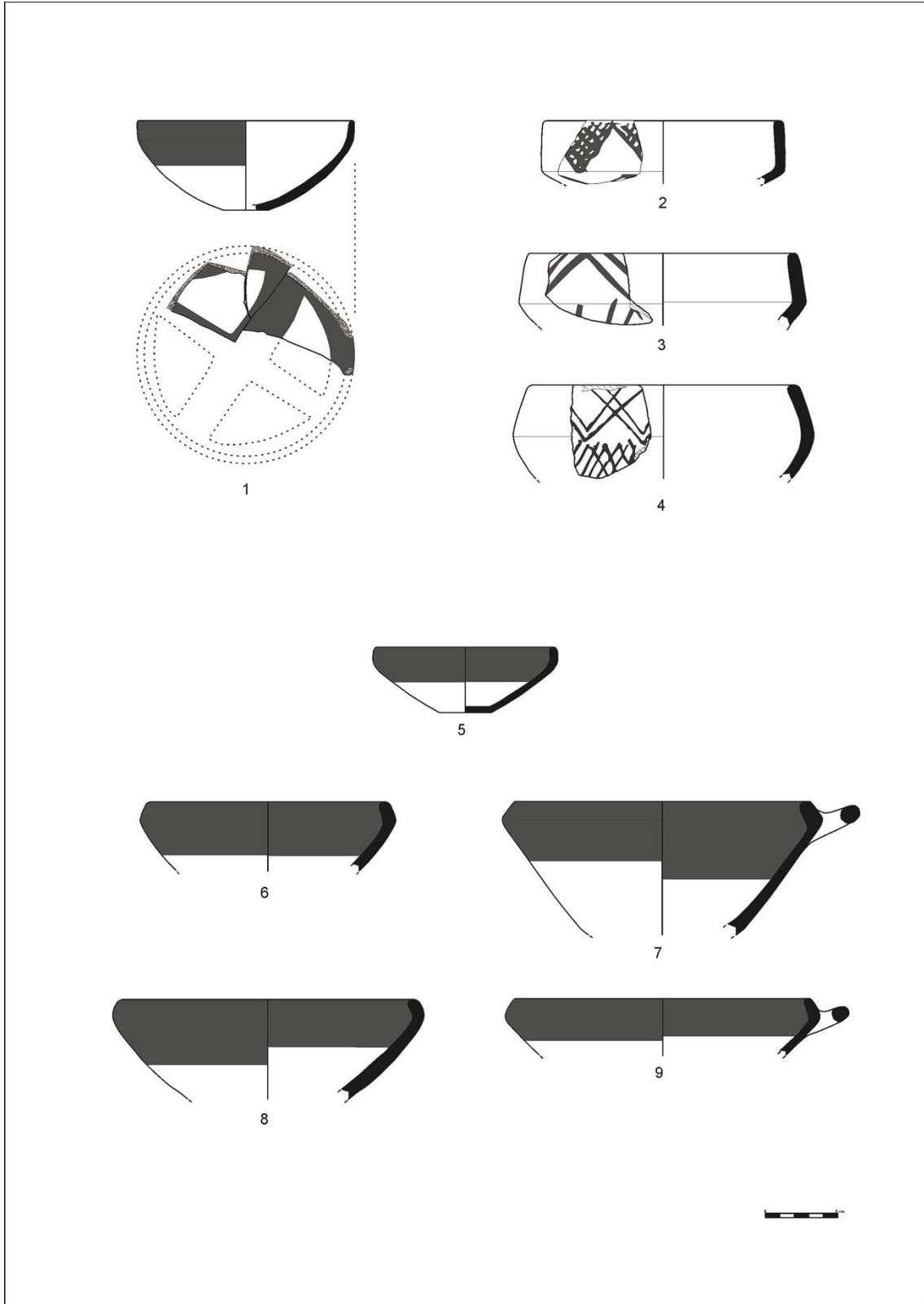
Şekil 7. Konya-Aksaray Yöresi Seramiği

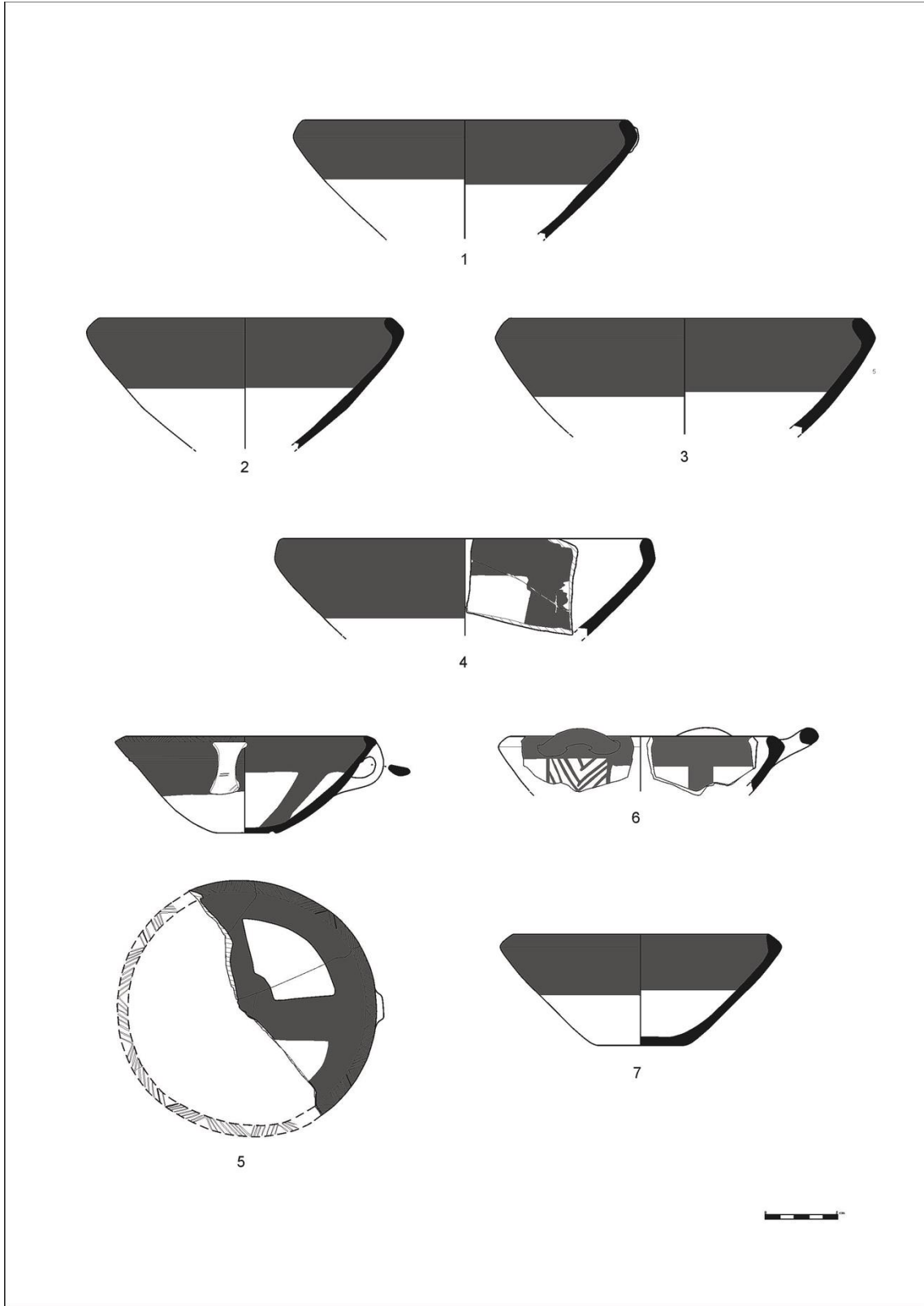
Şekil 8. Intermediate Seramiği

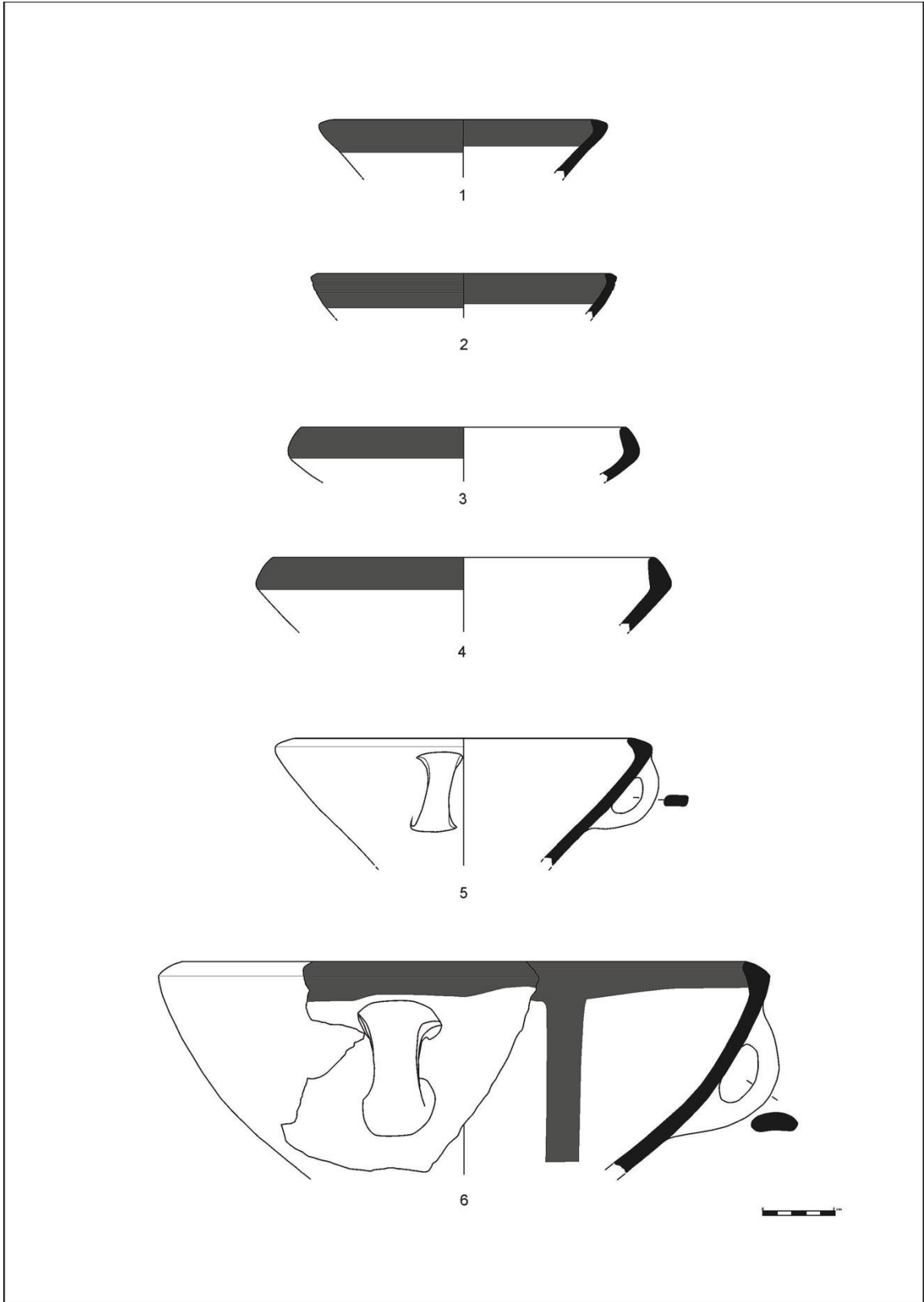
Şekil 9. Alishar III Seramiği

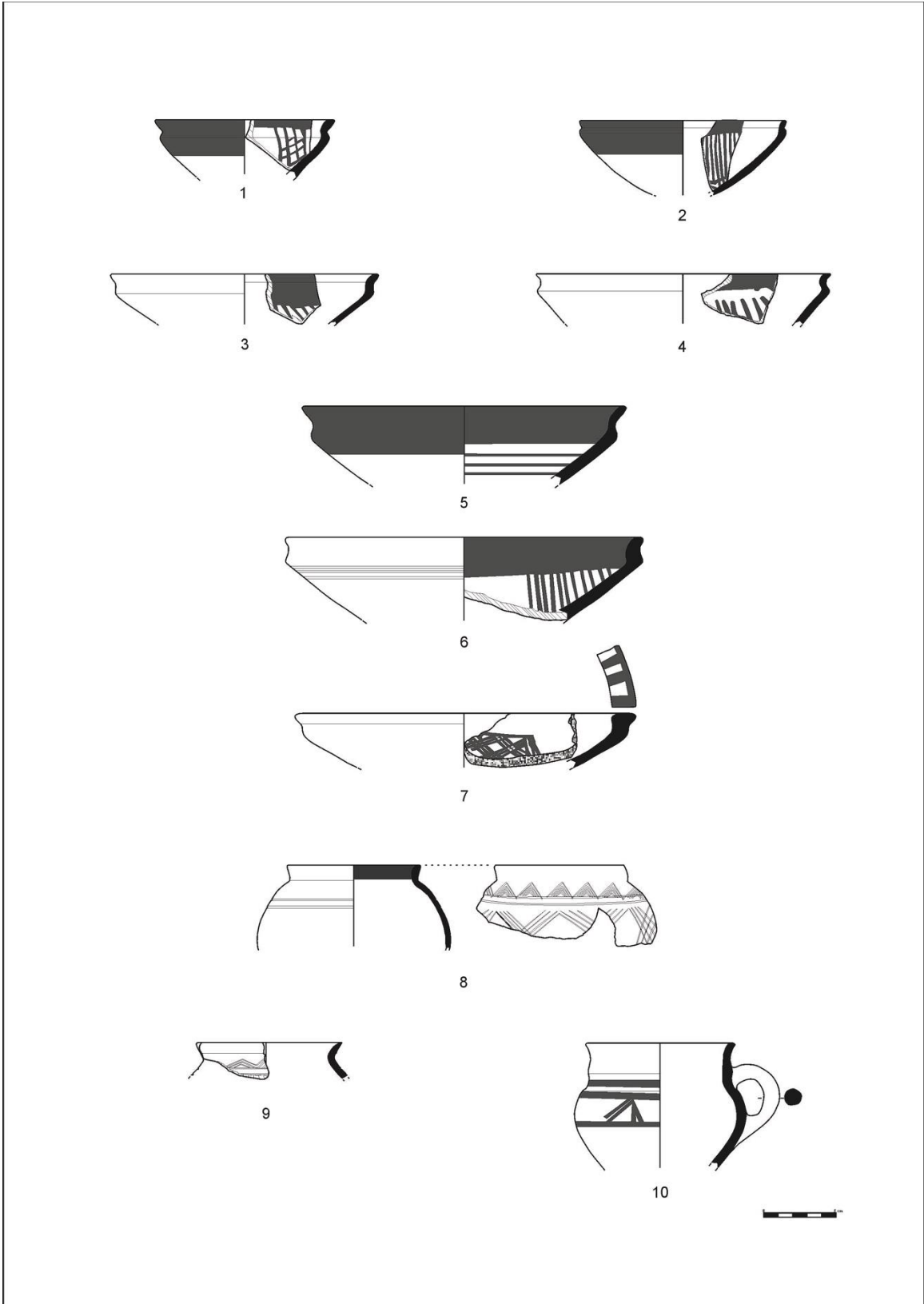
Şekil 10

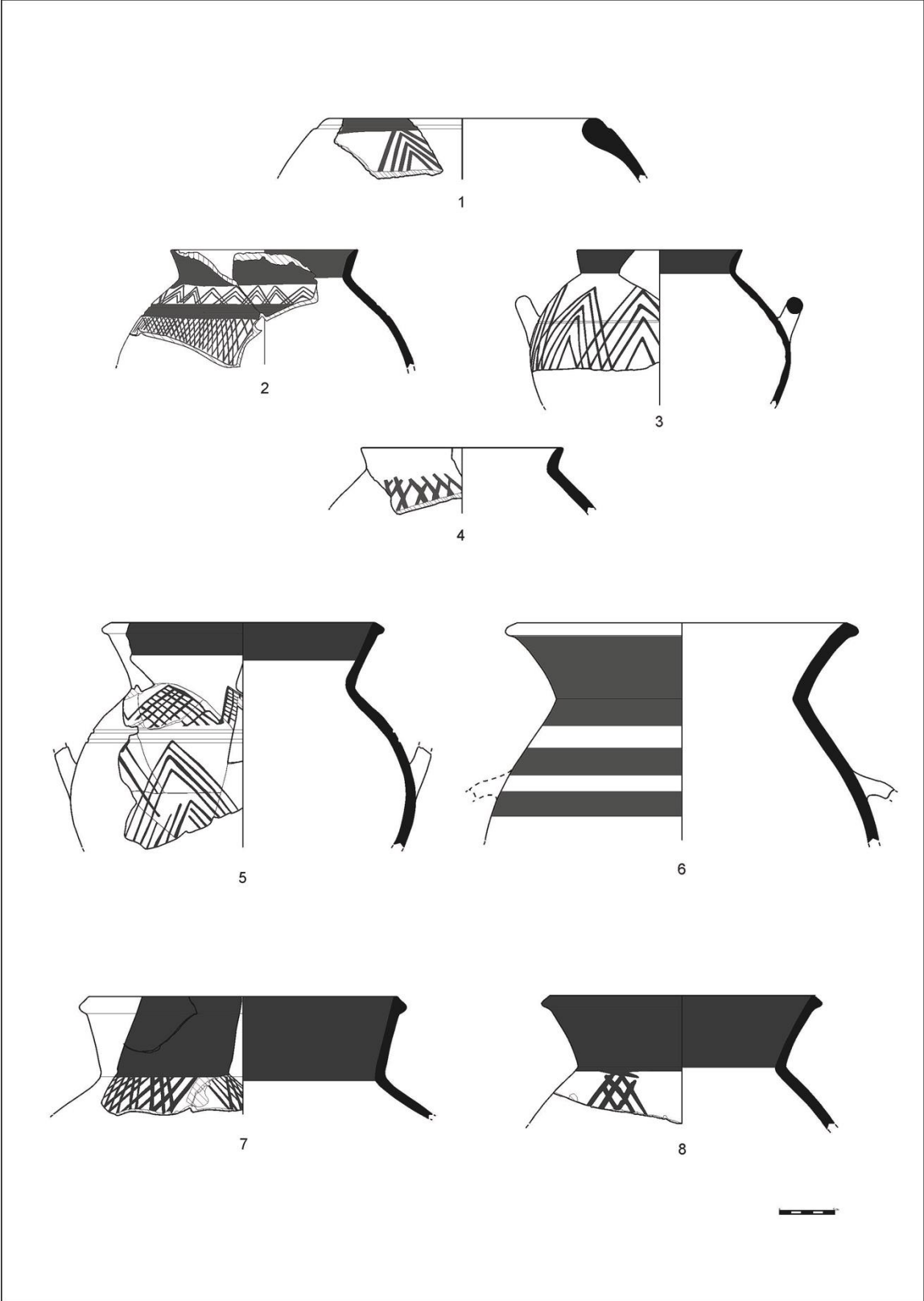
Şekil 11

Şekil 12

Şekil 13

Şekil 14

Şekil 15